

Sygn. akt I CSK 1695/22

POSTANOWIENIE

Dnia 27 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Janiszewska

w sprawie z wniosku S. K. i J. K.
z udziałem Ł. K. i A. K.
o zniesienie współwłasności,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 27 października 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawców
od postanowienia Sądu Okręgowego w Kielcach
z dnia 18 czerwca 2020 r., sygn. akt II Ca 1646/19,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od S. K. i J. K. solidarnie na rzecz Ł. K. i A. K.
kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu
kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawcy J. K. i S. K. wnieśli skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego w Kielcach, oddalającego w zasadniczej części apelację skarżących od postanowienia Sądu pierwszej instancji wydanego w sprawie o zniesienie współwłasności, prowadzonej z udziałem A. K. i Ł. K.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jako pierwszą przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazali występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego. Miałoby ono dotyczyć dopuszczalności „miarkowania” spłat zasądzanych zgodnie z art. 212 § 2 k.c. przez zastosowanie art. 5 k.c. Wnioskodawcy doprecyzowali przy

tym, że w procesie takiego miarkowania sąd byłby „niejako »z urzędu«” zobowiązany do uwzględnienia całokształtu sytuacji rodzinnej i majątkowej stron. Uzasadniając występowanie w sprawie tak ujętego zagadnienia, stwierdzono, że w toku postępowania „[w]nioskodawcy powoływali różne okoliczności mające świadczyć o braku podstaw Uczestników do żądania spłaty (darowizny samochodów, zakup mieszkania [...] pomoc codzienna w domu, wsparcie – nie tylko finansowe [...]).”

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem orzecznictwa przywołanie przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga poprawnego zidentyfikowania problemu, w tym odniesienia go do konkretnych przepisów. Podniesiony problem musi również charakteryzować się nowością; zagadnienie, które było już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, co do zasady traci ten walor (postanowienie Sądu Najwyższego z 19 marca 2012 r., II PK 294/11). Istotność problemu prawnego wyraża się natomiast w tym, że ma on znaczenie precedensowe dla rozstrzygania podobnych spraw lub rozwoju jurysprudencji (postanowienie Sądu Najwyższego z 23 marca 2012 r., I CSK 496/11). Obowiązkiem wnoszącego skargę jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14).

Tylko we wskazanych wyżej okolicznościach może być realizowana publicznoprawna funkcja skargi kasacyjnej. Jednocześnie przedstawiony Sądowi Najwyższemu problem musi mieć konkretny związek z rozstrzygnięciem danej sprawy, to jest z zarzutami skargi oraz podstawą prawną i faktyczną zaskarżonego wyroku (postanowienie Sądu Najwyższego z 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13). Przyjęcie sprawy do rozpoznania ma bowiem na celu zarówno realizację interesu publicznego, jak i ochronę praw prywatnych. Zagadnienie prawne powinno mieć więc taki wymiar problemowy, aby udzielona przez Sąd odpowiedź miała znaczenie dla rozstrzygnięcia o zasadności skargi kasacyjnej wniesionej w sprawie, w której pytanie zostało zadane, a jednocześnie – dzięki uniwersalnemu ujęciu – odpowiedź ta uzyskiwała walor aplikacyjny w rozstrzyganiu innych spraw.

Opisane przez skarżących zagadnienie nie stanowi istotnego zagadnienia prawnego w opisanym wyżej rozumieniu.

Po pierwsze, wnioskodawcy nie wyjaśnili, dlaczego opisany przez nich problem miałby powodować rzeczywiste, poważne trudności jurydyczne. Kwestia dopuszczalności stosowania art. 5 k.c., także w sprawach o zniesienie współwłasności, była wielokrotnie podejmowana w orzecznictwie i nauce prawa. Nie wyjaśniono, jaki nowy, szczególnie trudny do rozwiązania czy kontrowersyjny aspekt tego zagadnienia miałby uzasadniać przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Po drugie, opisane przez wnioskodawców zagadnienie nie występuje w sprawie; jest ono bowiem w zasadzie w całości oparte na własnych twierdzeniach co do stanu faktycznego sprawy, a nie na ustaleniach Sądu drugiej instancji, wiążących w postępowaniu kasacyjnym. Postawiony przez skarżących problem a *limine* nie może zatem przemawiać za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Po trzecie, art. 5 k.c. odsyła do pojęć nieostrych (zasady współżycia społecznego i społeczno-gospodarcze przeznaczenie prawa). Odmowa udzielenia ochrony prawu podmiotowemu z uwagi na nadużycie tego prawa stanowi przejaw dyskrecjonalnej władzy sędziowskiej, wobec czego zasadniczo nie da się stworzyć zamkniętego katalogu przypadków, w którym mogłoby to być możliwe. Tymczasem skarżący wprost odwołują się do partykularnych okoliczności konkretnego przypadku (ponadto nieobjętych ustaleniami poczynionymi przez Sąd drugiej instancji), pozbawiając swoje pytanie wymiaru uniwersalnego.

Uzupełniając należy zauważyć, że problem ujęty w zagadnieniu prawnym został przez skarżących wskazany jako świadczący jednocześnie o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Tymczasem połączenie przesłanki unormowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. z oczywistą zasadnością skargi kasacyjnej jest dopuszczalne tylko wówczas, gdy dotyczą one odmiennych podstaw kasacyjnych. Dana kwestia nie może bowiem stanowić istotnego zagadnienia prawnego, a zarazem nie pozostawiać żadnych wątpliwości co do prawidłowego jej rozstrzygnięcia (postanowienie Sądu Najwyższego z 9 stycznia 2012 r., III UK 60/11). Wbrew temu założeniu skarżący z jednej strony twierdzą, że

niezastosowanie w sprawie art. 5 k.c. przesądza o oczywistej zasadności skargi, a z drugiej – że dopuszczalność zastosowania w sprawie normy wynikającej z tego przepisu stanowi istotny problem prawny. Brak wewnętrznej spójności stanowiska wnioskodawców nie sprzyja sile ich argumentacji i co do występowania w sprawie przyczyny kasacyjnej unormowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., i co do przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Jako drugą przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazali oczywistą zasadność skargi. W uzasadnieniu realizującym wymaganie określone w art. 398⁴ § 2 k.p.c., obejmującym – w części dotyczącej oczywistej zasadności skargi kasacyjnej także uzasadnienie podstaw kasacyjnych – wnioskodawcy podnieśli, że, z uwagi na charakter relacji rodzinnych między wnioskodawcą i uczestnikami oraz dokonywanie przez wnioskodawców na rzecz uczestników przysporzeń pod tytułem innym niż spłata z tytułu zniesienia współwłasności, sądy powinny były „na gruncie art. 5 k.c. dokonać »miarkowania« należynej Uczestnikom spłaty właśnie w aspekcie zasad współżycia społecznego, przy uwzględnieniu całokształtu ustalonego stanu faktycznego sprawy”. Skarżący zakwestionowali również, w ramach podniesienia twierdzeń o naruszeniu przez Sąd drugiej instancji art. 6 k.c. w zw. z art. 212 § 2 k.c., ustalenia faktyczne i ocenę dowodów Sądu drugiej instancji, wskazując m.in., że „Sądy obu instancji wbrew logice uznały, że nie doszło do udowodnienia spłaty, względnie, że nie doszło do innego rodzaju przysporzeń [...] na rzecz Uczestników”.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance unormowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga wykazania niewątpliwej, widocznej *prima facie* sprzeczności przyjętej przez Sąd drugiej instancji wykładni lub zastosowania prawa z brzmieniem przepisów lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji prawa. Wnoszący skargę powinien więc zawrzeć w uzasadnieniu wniosku wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się "oczywista zasadność" skargi i przedstawić odpowiednie argumenty (postanowienie Sądu Najwyższego z 5 września 2008 r., I CZ 64/08). Do przyjęcia skargi do rozpoznania na podstawie wskazanej przyczyny kasacyjnej nie jest wystarczające samo kwalifikowane naruszenie prawa przez Sąd drugiej instancji. W art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. mowa bowiem o oczywistej zasadności skargi, a nie o trafności zarzutu.

Przytoczone przez skarżącego okoliczności powinny zatem jednoznacznie wskazywać na to, że w zasadniczym postępowaniu skarga kasacyjna zostanie rozstrzygnięta na korzyść strony, która ją wniosła (postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2019 r., I CSK 768/18).

Wobec zastosowanej przez skarżących techniki konstruowania skargi kasacyjnej, polegającej na łącznym omówieniu uzasadnienia podstaw kasacyjnych oraz przyczyny kasacyjnej w postaci oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, należy przypomnieć, że uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz uzasadnienie skargi kasacyjnej stanowią niezależne elementy tego środka zaskarżenia (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c. oraz 398⁴ § 2 k.p.c.), toteż konieczne jest ich wyraźne wyodrębnienie (postanowienia Sądu Najwyższego z: 10 stycznia 2001 r., V CZ 189/02 oraz 23 stycznia 2008 r., II PK 278/07).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ma podstawowe znaczenie na etapie oceny dokonywanej w ramach przedsądu. Uzasadnienie takie powinno bowiem wyjaśniać, dlaczego przedmiotem badania przez Sąd Najwyższy miałyby być skarga kasacyjna wywiedziona w sprawie, która została już rozpoznana i prawomocnie rozstrzygnięta przez sądy powszechne. Z kolei uzasadnienie podstaw kasacyjnych służy innemu celowi, w postaci dokonania merytorycznej oceny zasadności skargi, co do której uprzednio stwierdzone już zostały podstawy do jej przyjęcia. Zasadniczy cel wywodów strony skarżącej jest w tym przypadku ukierunkowany na wyjaśnienie zaistnienia takich naruszeń przepisów prawa materialnego lub prawa procesowego, które uzasadniają wnioski skargi: o uchylenie zaskarżonego orzeczenia albo o jego uchylenie i stosowną do żądania strony zmianę.

Skarżący zdecydowali się sporządzić skargę kasacyjną w sposób odmienny od opisanego wyżej modelu, wynikającego z Kodeksu postępowania cywilnego, jednakże ostatecznie należało przyjąć, że skarga nie jest z tej przyczyny obarczona ani brakiem konstrukcyjnym, gdyż niewątpliwie zawiera uzasadnienie podstaw kasacyjnych, ani brakiem formalnym, skoro obejmuje również wskazanie na oczywistą zasadność skargi, a ponadto zawiera odrębny wywód dotyczący

występowania w sprawie zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), omówiony we wcześniejszej części uzasadnienia.

Podkreślenia wymaga, że zastosowana przez skarżących technika konstruowania skargi w żadnym razie nie oznacza, by dopuszczalne było badanie trafności (zasadności) podstaw kasacyjnych. Z tej przyczyny na obecnym etapie analizy skargi uzasadnienie tych podstaw, mające jednocześnie stanowić uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, poddawane jest ocenie wyłącznie pod kątem wystąpienia przyczyn kasacyjnych, tzn. tego, czy zasadne jest przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (w tym ze względu na jej oczywistą zasadność), a nie tego, czy zasadne są zgłoszone przez skarżących zarzuty kasacyjne.

Opisany wyżej sposób sformułowania uzasadnienia, choć nie spowodował odrzucenia skargi, nie pozostał jednak bez znaczenia dla rozstrzygnięcia o tym, czy skarga kasacyjna powinna być przyjęta do rozpoznania. Analiza wywodów zawartych we fragmencie zatytułowanym „Uzasadnienie zarzutów kasacyjnych i wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania z uwagi na jej oczywistą zasadność” nie świadczy bowiem o zaistnieniu w sprawie przyczyny kasacyjnej z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Kwestia zasadności zarzutów kasacyjnych pozostaje natomiast obecnie, o czym była wyżej mowa, poza oceną, gdyż przejście do tego etapu badania skargi kasacyjnej było uzasadnione jedynie i wyłącznie w razie uprzedniego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Za przedstawionym wyżej stanowiskiem o niewykazaniu, by skarga kasacyjna była oczywiście uzasadniona, przemawiają następujące argumenty.

Po pierwsze, cały wywód dotyczący oczywistej zasadności skargi kasacyjnej wnioskodawców oparty jest na założeniach o zaistnieniu faktów, które nie zostały ustalone przez Sąd Okręgowy. Zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. i art. 398¹³ § 2 k.p.c., ustalenia faktyczne i ocena dowodów sądu drugiej instancji wiążą Sąd Najwyższy i nie mogą być kwestionowane przez stronę skarżącą. Tymczasem, wbrew przywołanym unormowaniom, skarżący opisują relacje rodzinne między nimi oraz uczestnikami i powołują fakty dokonania określonych darowizn (dwóch samochodów oraz gotówki), odnosząc się przy tym do swoich wcześniejszych pism

procesowych. Sąd Okręgowy podzielił ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, a opisane w skardze fakty nie znajdują odzwierciedlenia w tych ustaleniach. Wywody wnioskodawców nie mogą zatem świadczyć o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, gdyż nie mogłyby zostać wzięte pod uwagę przez Sąd Najwyższy w toku badania skargi po jej ewentualnym przyjęciu do rozpoznania.

Po drugie, w warstwie, w jakim skarżący odnoszą się do prawa, a nie faktów, ich stanowisko w żadnym razie nie przekonuje o oczywistej zasadności wniesionej w sprawie skargi kasacyjnej. Wątek dotyczący stosowania art. 5 k.c. do „miarkowania” został jedynie zasygnalizowany; stanowisko skarżących ograniczyło się do wyrażenia opinii o podstawach do zastosowania w sprawie art. 5 k.c., lecz nie zostało poparte wywodem jurydycznym, a tym bardziej – argumentacją mogącą przekonać o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej.

Po trzecie, o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej nie świadczy także stanowisko skarżących dotyczące kwestii rozkładu ciężaru dowodu. Wcześniej wskazano już, że w istocie w zasadniczej części służyło ono zakwestionowaniu ustaleń faktycznych Sądu drugiej instancji. Niezależnie jednak od powyższej konstatacji skarżący nie wyjaśnili, dlaczego o oczywistej zasadności skargi miałyby świadczyć uznanie przez Sąd Okręgowy, że „do udowodnienia przez Wnioskodawców spłaty udziału [...] niezbędne jest konkretne wykazanie poszczególnych kwot i dat ich przekazania”. Nie zawarto w szczególności argumentacji, dlaczego w badanym wypadku miałyby nie znajdować zastosowania ogólna reguła określenia zasad rozkładu ciężaru dowodu, unormowana w art. 6 k.c., ewentualnie dlaczego wyniki zastosowania tej zasady miałyby być odmienne od przyjętych przez Sąd Okręgowy.

Kierując się przedstawionymi względami, Sąd Najwyższy uznał, że z motywów skargi kasacyjnej nie wynika, by zachodziły przyczyny określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., co uzasadniało odmowę przyjęcia tej skargi do rozpoznania.

Skarga kasacyjna, wbrew stanowisku uczestników, nie podlegała odrzuceniu z uwagi na niezasadne przywrócenie skarżącym terminu do jej wniesienia, a w konsekwencji – z powodu wniesienia skargi po terminie. Postanowienia w przedmiocie przywrócenia terminu mogą wprawdzie podlegać kontroli, jednakże

kwestionowanie trafności orzeczeń tego rodzaju na etapie kontroli dopuszczalności środka zaskarżenia przez sąd drugiej instancji (odpowiednio przez Sąd Najwyższy) powinno ograniczać się do sytuacji, w których można mieć pewność co do nietrafności rozstrzygnięcia w przedmiocie przywrócenia terminu (postanowienia Sądu Najwyższego z 25 sierpnia 1999 r., III CKN 695/99, oraz z 4 grudnia 2002 r., V CZ 161/02). W przedmiotowej sprawie racje, które podnosili skarżący, i które zostały podzielone przez Sąd drugiej instancji, mogą budzić pewne wątpliwości i zastrzeżenia, jednakże nie są one na tyle poważne, by zasadne było odstępianie od wyników oceny dokonanej przez Sąd Okręgowy.

O kosztach rozstrzygnięto, mając na względzie sprzeczne interesy stron (art. 520 § 3 k.p.c.), a wysokość kosztów ustalając na podstawie § 5 pkt 6 w zw. z § 2 pkt 7 w zw. § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 265).

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c., orzeczono, jak w sentencji postanowienia.

[as]